

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. sausio 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Bendra prieglobsčio politika – Direktyva 2011/95/ES – Pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos – 2 straipsnio d punktas – Persekiojimo priežastys – „Priklausymas prie tam tikros socialinės grupės“ – 10 straipsnio 1 dalies d punktas – Persekiojimo veiksmai – 9 straipsnio 1 ir 2 dalys – Persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų arba persekiojimo priežasčių ir apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo ryšys – 9 straipsnio 3 dalis – Nevalstybiniai subjektai – 6 straipsnio c punktas. – Papildomos apsaugos suteikimo sąlygos – 2 straipsnio f punktas – „Didelė žala“ – 15 straipsnio a ir b punktai – Tarptautinės apsaugos prašymų vertinimas pabėgėlių statuso ar papildomos apsaugos statuso suteikimo tikslais – 4 straipsnis – Smurtas prieš moteris dėl lyties – Smurtas šeimoje – Grasinimas padaryti „nusikaltimą dėl garbės““

Byloje C-621/21

dėl *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija) 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. spalio 6 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

WS

prieš

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet,

dalyvaujant

Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, kolegijų pirmininkai K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen ir N. Piçarra (pranešėjas), teisėjai M. Safjan, S. Rodin, P. G. Xuereb, I. Ziemele, J. Passer, D. Gratsias, M. L. Arastey Sahún ir M. Gavalec,

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

kancleris A. Calot Escobar,

* Proceso kalba: bulgarų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- WS, atstovaujamos *advokat* V. B. Ilareva,
- *Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria*, atstovaujamos M. Demetriou, BL J. MacLeod ir *advocaat* C. F. Kroes,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller ir R. Kanitz,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos A.-L. Desjonquères ir J. Illouz,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Azéma ir I. Zaloguin,

susipažinęs su 2023 m. balandžio 20 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 17 konstatuojamosios dalies, 6 straipsnio c punkto, 9 straipsnio 2 dalies a ir f punktų, taip pat šio straipsnio 3 dalies, 10 straipsnio 1 dalies d punkto ir 15 straipsnio a ir b punktų išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant WS ir *Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet* (Valstybinės pabėgėlių agentūros prie Ministrų Tarybos apklausų tarnyba, toliau – DAB) ginčą dėl sprendimo atsisakyti pradėti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrą gavus naują WS prašymą.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

Ženevos konvencija

- 3 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytos ir 1954 m. balandžio 22 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, Nr. 2545 (1954)), papildytos 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu ir 1967 m. spalio 4 d. įsigaliojusi Protokolu dėl pabėgėlių statuso (toliau – Ženevos konvencija), 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte nurodyta, kad „[š]ioje Konvencijoje terminas „pabėgėlis“ nusako asmenį, kuris <...> dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba“.

CEDAW

- 4 1979 m. gruodžio 18 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtos ir 1981 m. rugsėjo 3 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (toliau – CEDAW) (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1249 t., Nr. I-20378, p. 13), kurios dalyvės yra visos valstybės narės, 1 straipsnyje numatyta, kad „[š]ioje Konvencijoje sąvoka „moterų diskriminacija“ reiškia skirtumų, išimčių ar apribojimų darymą lyties pagrindu siekiant varžyti ar panaikinti pripažintas moterų teises ir pagrindines laisves nepriklausomai nuo jų šeiminės padėties politinėje, ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, pilietinėje ar kurioje nors kitoje srityje, neleisti jomis naudotis ar jas įgyvendinti lygiomis teisėmis su vyrais.“

Stambulo konvencija

- 5 2011 m. gegužės 11 d. Stambule priimtos Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, kurią Europos Sąjunga pasirašė 2017 m. birželio 13 d. ir kuri jos vardu buvo patvirtinta 2023 m. birželio 1 d. Tarybos sprendimu (ES) 2023/1076 (OL L 143 I, 2023, p. 4) ir Sąjungoje įsigaliojo 2023 m. spalio 1 d. (toliau – Stambulo konvencija), 2 straipsnyje nustatyta:

„1 Ši konvencija taikoma visų formų smurtui prieš moteris, įskaitant smurtą šeimoje, nuo kurio neproporcingai dažniau nukenčia moterys.

2 Šalys yra skatinamos taikyti šią Konvenciją visoms smurto šeimoje aukoms. Įgyvendindamos šios Konvencijos nuostatas, Šalys turi skirti ypatingą dėmesį smurto dėl lyties aukoms, kurios yra moterys.

<...>“

- 6 Šios konvencijos 60 straipsnis „Prieglobsčio prašymai dėl lyties“ suformuluotas taip:

„1 Šalys imasi teisėkūros ar kitų priemonių, kuriomis užtikrinama, kad būtų pripažįstama, jog smurtas prieš moteris dėl lyties yra persekiojimo forma, kaip apibrėžta [pagal Ženevos konvencijos] 1 straipsnio A [skirsnio] 2 [punktą], ir didelė žala [didelės žalos forma], suteikianti teisę į papildomą apsaugą.

2. Šalys užtikrina, kad kiekvienas iš Konvencijos pagrindų būtų aiškinamas atsižvelgiant į lyčių aspektą, ir jei nustatoma, kad bijoma persekiojimo dėl vieno ar daugiau iš šių pagrindų, prašytojams pagal atitinkamus taikytinus dokumentus suteikiamas pabėgėlio statusas.

<...>“

Sąjungos teisė

- 7 Direktyvos 2011/95 4, 10, 12, 17, 29, 30 ir 34 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(4) Ženevos konvencija ir Protokolas yra tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo kertinis akmuo;

<...>

- (10) <...> šiuo etapu reikėtų patvirtinti principus, kuriais grindžiama [2004 m. balandžio 29 d. Tarybos] [d]irektyva 2004/83/EB [dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos turinio būtiniausių standartų (OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96)], taip pat, taikant aukštesnius reikalavimus, siekti labiau suderinti tarptautinės apsaugos pripažinimo ir pobūdžio taisykles;

<...>

- (12) pagrindinis šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, identifikavimo kriterijus, ir užtikrinti, kad tiems asmenims visose valstybėse narėse būtų suteiktos būtiniausios lengvatos;

<...>

- (17) dėl elgesio su asmenimis, kuriems taikoma ši direktyva, valstybės narės yra saistomos įsipareigojimų pagal tarptautinės teisės dokumentus, kuriuos jos yra pasirašiusios, ypač pagal tuos, kuriais draudžiama diskriminacija;

<...>

- (29) viena iš pabėgėlio statuso suteikimo pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį sąlygų yra priežastinis ryšys tarp persekiojimo priežasčių, t. y. rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei, ir persekiojimo veiksmų arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimas [nebuvo];

- (30) taip pat būtina įvesti bendrą persekiojimo priežasties „priklausymas prie tam tikros socialinės grupės“ sąvoką. Apibrėžiant tam tikrą socialinę grupę turėtų būti deramai atsižvelgiama į klausimus, susijusius su prašytojo lytimi, įskaitant lyties tapatybę ir seksualinę orientaciją, kurie gali būti susiję su tam tikromis teisinėmis tradicijomis ir papročiais, kurių laikantis, pvz., žalojami lyties organai, vykdoma prievartinė sterilizacija ar daromi prievartiniai abortai, tiek, kiek jie yra susiję su prašytojo visiškai pagrįsta baime būti persekiojamam;

<...>

- (34) būtina nustatyti bendrus kriterijus, kuriais remiantis tarptautinės apsaugos prašytojai turi būti pripažįstami galinčiais gauti papildomą apsaugą. Tie kriterijai turėtų būti grindžiami tarptautiniais įsipareigojimais pagal žmogaus teisių dokumentus ir valstybių narių praktika.“

8 Šios direktyvos 2 straipsnio a, d–i ir n punktuose nurodyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) tarptautinė apsauga – pabėgėlio statusas ir papildomos apsaugos statusas, kaip apibrėžta e ir g punktuose;

<...>

- d) pabėgėlis – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl visiškai pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės baimės yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga <...>;
- e) pabėgėlio statusas – valstybės narės pripažinimas, kad trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės yra pabėgėlis;
- f) papildomą apsaugą galintis gauti asmuo – trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad jei jis būtų grąžintas į savo kilmės šalį arba – asmens be pilietybės atveju – į šalį, kurioje yra jos ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, jam kiltų realus pavojus patirti 15 straipsnyje apibrėžtą didelę žalą, kuriam netaikomos 17 straipsnio 1 bei 2 dalys ir kuris negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja naudotis tos šalies apsauga;
- g) papildomos apsaugos statusas – valstybės narės pripažinimas, kad trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės yra papildomą apsaugą galintis gauti asmuo;
- h) tarptautinės apsaugos prašymas – trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės pateiktas prašymas dėl valstybės narės apsaugos, kuris, kaip galima suprasti, siekia pabėgėlio statuso arba papildomos apsaugos statuso ir kuris aiškiai neprašo kitokios rūšies apsaugos, kuriai netaikoma ši direktyva ir kurios galima prašyti atskirai;
- i) prašytojas – trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, pateikęs tarptautinės apsaugos prašymą, dėl kurio dar nėra priimtas galutinis sprendimas;

<...>

- n) kilmės šalis – pilietybės šalis ar šalys, o asmenų be pilietybės atveju – šalis, kurioje yra ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta.“
- 9 Šios direktyvos II skyriuje „Tarptautinės apsaugos prašymų vertinimas“ esančio jos 4 straipsnio „Faktų ir aplinkybių vertinimas“ 3 ir 4 dalyse nustatyta:

„3. Tarptautinės apsaugos prašymas vertinamas išnagrinėjus kiekvieną atvejį individualiai ir atsižvelgiant į:

- a) visus vertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir kitus teisės aktus bei jų taikymo būdą;
- b) atitinkamus prašytojo pateiktus pareiškimus ir dokumentus, įskaitant informaciją apie tai, ar prašytojas patyrė ar gali patirti persekiojimą arba didelę žalą;
- c) prašytojo individualią padėtį ir asmenines aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius kaip antai biografijos faktai, lytis ir amžius, kad pagal prašytojo asmenines aplinkybes būtų įvertinta, ar prieš jį vykdyti ar galimai vykdyti veiksmai galėtų būti laikomi persekiojimu arba didele žala;

<...>

4. Tai, kad prašytojas jau buvo persekiojamas ar jam buvo padaryta didelė žala arba buvo tiesiogiai grasinama persekioti ar padaryti didelę žalą, yra rimtas visiškai pagrįstos prašytojo persekiojimo baimės ar realaus pavojaus patirti didelę žalą požymis, nebent yra tinkamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas nepasikartos ar didelė žala nebus padaryta dar kartą.“
- 10 Tos pačios direktyvos 6 straipsnyje „Persekiojimo vykdytojai ar didelės žalos darytojai“ nurodyta:
- „Persekiojimo vykdytojais ar didelės žalos darytojais gali būti:
- a) valstybė;
 - b) valstybę ar didelę valstybės teritorijos dalį valdančios grupės ar organizacijos;
 - c) nevalstybiniai subjektai, jei galima įrodyti, kad a ir b punktuose minimi vykdytojai ir darytojai, įskaitant tarptautines organizacijas, negali arba nenori suteikti apsaugos nuo persekiojimo arba didelės žalos, kaip apibrėžta 7 straipsnyje.“
- 11 Direktyvos 2011/95 7 straipsnis „Apsaugos teikėjai“ suformuluotas taip:
- „1. Apsaugą nuo persekiojimo ar didelės žalos gali suteikti tik:
- a) valstybė arba
 - b) valstybę ar didelę valstybės teritorijos dalį valdančios grupės ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas,
- jei jos nori ir gali pasiūlyti apsaugą pagal 2 dalį.
2. Apsauga nuo persekiojimo ar didelės žalos turi būti veiksminga ir ilgalaikio pobūdžio. Tokia apsauga paprastai suteikiama, kai 1 dalies a ir b punktuose minimi apsaugos teikėjai imasi pagrįstų priemonių, kad užkirstų kelią persekiojimui ar didelei žalai, *inter alia*, taikydami veiksmingą teisinę sistemą persekiojimo ar didelei žalai nustatyti, persekioti dėl veiksmų, kurie laikomi persekiojimu arba didele žala, ir nubausti už juos, ir kai prašytojas turi galimybę naudotis tokia apsauga.
- <...>“
- 12 Šios direktyvos 9 straipsnyje „Persekiojimo veiksmai“ nurodyta:
- „1. Tam, kad veiksmas būtų laikomas persekiojimo veiksmu pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, jis turi būti:
- a) pakankamai rimtas pagal savo pobūdį ar dažnumą, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, visų pirma tų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos [pasirašytos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje (toliau – EŽTK)] 15 straipsnio 2 dalį, arba
 - b) įvairių priemonių sanakaupa [visuma], įskaitant žmogaus teisių pažeidimus, kurie yra pakankamai sunkūs, kad veiktų asmenį panašiai kaip minėta a punkte.

2. Persekiojimo veiksmai pagal 1 dalį gali <...>, *inter alia*, pasireikšti tokiomis formomis:

a) fizinio ar psichologinio smurto veiksmai, įskaitant seksualinį smurtą;

<...>

f) veiksmai, <...> tiesiogiai susiję su asmens lytimi <...>

3. Pagal 2 straipsnio d punktą turi būti ryšys tarp 10 straipsnyje nurodytų priežasčių ir persekiojimo veiksmų apibrėžtų pagal šio straipsnio 1 dalį arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo.“

13 Minėtos direktyvos 10 straipsnyje „Persekiojimo priežastys“ numatyta:

„1. Valstybės narės, vertindamos persekiojimo priežastis, atsižvelgia į šiuos veiksnius:

<...>

d) grupė laikoma tam tikra socialine grupe, kai visų pirma:

- tos grupės nariai turi tas pačias prigimtines savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti, arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti, ir
- ta grupė turi individualų tapatumą atitinkamoje šalyje, nes aplinkinė visuomenė ją suvokia kaip kitokią.

Atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tam tikrai socialinei grupei gali priklausyti grupė, susidariusi dėl būdingos seksualinės orientacijos. Seksualinė orientacija negali būti suprantama kaip veiksmai, kurie pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstamais. Siekiant pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės arba nustatyti tokios grupės savybes, turi būti tinkamai atsižvelgiama į su lytimi susijusius aspektus, įskaitant lyties tapatybę;

<...>

2. Vertinant, ar prašytojas visiškai pagrįstai bijo būti persekiojamas, nesvarbu, ar prašytojas iš tikrųjų turi <...> socialinių [su priklausymu prie tam tikros socialinės grupės susijusių] <...> savybių, dėl kurių jis gali būti persekiojamas, su sąlyga, kad tokią savybę prašytojui priskiria persekiojimo vykdytojas.“

14 Tos pačios direktyvos 13 straipsnyje „Pabėgėlio statuso suteikimas“ numatyta:

„Valstybės narės suteikia pabėgėlio statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, kuris priskiriamas prie pabėgėlių pagal II ir III skyrius.“

15 Direktyvos 2011/95 15 straipsnyje „Didelė žala“ nurodyta:

„Didelė žala yra:

a) mirties bausmė ar egzekucija arba

b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminamas elgesys arba baudimas kilmės šalyje, <...>

<...>“

16 Šios direktyvos 18 straipsnyje „Papildomos apsaugos statuso suteikimas“ nustatyta:

„Valstybės narės suteikia papildomos apsaugos statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, galinčiam gauti papildomą apsaugą pagal II ir V skyrius.“

Bulgarijos teisė

17 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Zakon za ubezhishteto i bezhantsite* (Prieglobsčio ir pabėgėlių įstatymas, toliau – ZUB) 8 straipsnio 1, 3–5 ir 7 dalimis į Bulgarijos teisės sistemą perkeltas Direktyvos 2011/95 2 straipsnio d punktas ir 6, 7 ir 9 straipsniai ir kad šio įstatymo 9 straipsnio 1 dalimi į Bulgarijos teisės sistemą perkeltas šios direktyvos 15 straipsnis.

18 Nuo 2015 m. spalio 16 d. galiojančios redakcijos ZUB papildomų nuostatų (DV, Nr. 80, 2015 m.) 1 dalies 5 punkte numatyta, kad „sąvokos „rasė, religija, pilietybė, socialinė grupė ir politiniai įsitikinimai“ atitinka sąvokas, nurodytas [Ženevos konvencijoje] ir Direktyvos [2011/95] 10 straipsnio 1 dalyje“.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

19 WS yra prie kurdų etninės grupės priklausanti Turkijos pilietė, išpažįstanti musulmonų (sunitų) tikėjimą, ji yra išsituokusi. 2018 m. birželio mėn. ji teisėtai atvyko į Bulgariją. Vėliau ji atvyko pas savo šeimos narį į Berlyną (Vokietija), ten pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. 2019 m. vasario 28 d. DAB sprendimu, priimtu Vokietijos valdžios institucijoms pateikus prašymą, Bulgarijos valdžios institucijos atsiėmė WS, kad būtų išnagrinėtas jos tarptautinės apsaugos prašymas.

20 Per tris 2019 m. spalio mėn. DAB surengtas apklausas WS pasakojo, kad, būdama 16 metų amžiaus, buvo priverstinai ištekinta ir turi tris dukteris. Gyvenant santuokoje, sutuoktinis prieš ją smurtavo, o jos biologinė šeima, kuri žinojo apie šią situaciją, jai nepadėdavo. 2016 m. rugsėjo mėn. WS paliko savo santuokinius namus, 2017 m. sudarė religinę santuoką, o 2018 m. gegužės mėn. šioje santuokoje susilaukė sūnaus. Išvykusi iš Turkijos ji 2018 m. rugsėjo mėn. oficialiai nutraukė santuoką su savo pirmuoju sutuoktiniu, nors jis prieštaravo. Atsižvelgusi į šias aplinkybes ji pareiškė, jog baiminasi, kad jos šeima gali ją nužudyti, jeigu ji grįžtų į Turkiją.

21 WS pateikė DAB įsiteisėjusį Turkijos civilines bylas nagrinėjančio teismo sprendimą dėl santuokos nutraukimo ir skundą, kuri ji buvo pateikusi 2017 m. sausio mėn. Torbalio (Turkija) generalinei prokuratūrai dėl savo sutuoktinio, biologinės šeimos ir vyro šeimos veiksmų, taip pat jo 2017 m. sausio 9 d. surašytą protokolą, kuriame pažymėta apie jos sutuoktinio jai telefonu siųstas žinutes su grasinimais. Ji taip pat pateikė 2017 m. birželio 30 d. Turkijos teismo sprendimą perkelti ją į moterų, nukentėjusių nuo smurto, prieglaudą, kurioje ji nesijautė saugi.

- 22 2020 m. gegužės 21 d. sprendimu DAB pirmininkas atmetė WS pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, motyvuodamas tuo, kad, pirma, jos nurodytos išvykimo iš Turkijos priežastys, be kita ko, sutuoktinio ir biologinės šeimos narių smurto šeimoje veiksmai arba grasinimai mirtimi, nėra svarbios suteikiant šį statusą, nes jos negali būti susietos nė su viena iš ZUB 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių. Be to, WS neteigė, kad yra persekiojama dėl savo lyties.
- 23 DAB pirmininkas atsisakė suteikti WS papildomos apsaugos statusą. Jis manė, kad ji neatitinka tam keliamų reikalavimų, nes „nei oficialios valdžios institucijos, nei tam tikros grupės nesiėmė dėl prašytojos veiksmų, kurių valstybė negali kontroliuoti“, ir kad „galbūt prieš ją buvo atliekami nusikalstami veiksmai, apie kuriuos ji net nebuvo pranešusi policijai ir dėl kurių nebuvo pateikusi skundo ir <...> teisėtai išvyko iš Turkijos“.
- 24 2020 m. spalio 15 d. sprendimu, kurį 2021 m. kovo 9 d. patvirtino *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas, Bulgarija) ir kuris tapo galutinis, *Administrativen sad Sofia grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija) atmetė dėl šio sprendimo 22 punkte nurodyto DAB pirmininko sprendimo pateiktą WS skundą.
- 25 2021 m. balandžio 13 d. WS, remdamasi naujais įrodymais, pateikė naują tarptautinės apsaugos prašymą; jame pagrįstai baiminosi būti persekiojama nevalstybinių subjektų dėl priklausymo prie „tam tikros socialinės grupės“, t. y. moterų, nukentėjusių nuo smurto šeimoje, ir moterų, kurios galėtų nukentėti nuo „nusikaltimų dėl garbės“. Ji tvirtino, kad Turkijos valstybė negali jos apginti nuo šių nevalstybinių subjektų, ir nurodė, kad, grąžinus ją į Turkiją, ji taptų „nusikaltimo dėl garbės“ auka arba būtų priversta sudaryti santuoką, taigi būtų pažeisti EŽTK 2 ir 3 straipsniai.
- 26 Grįsdama šį prašymą WS kaip naują įrodymą pateikė baudžiamąsias bylas nagrinėjančio Turkijos teismo nuosprendį, kuriuo jos buvusiam sutuoktiniui skirta penkių mėnesių laisvės atėmimo bausmė už grąsinimus jai 2016 m. rugsėjo mėn. Šios bausmės vykdymas buvo atidėtas penkeriems metams, atsižvelgus į tai, kad nėra ankstesnių apkaltinamųjų nuosprendžių, į asmenines savybes ir sutikimą su minėta bausme. Prie prašymo ji pridėjo 2021 m. laikraščio „Deutsche Welle“ straipsnius, kuriuose pasakojama apie moterų smurtines mirtis Turkijoje. Be to, kaip naują aplinkybę WS nurodė tai, kad 2021 m. kovo mėn. Turkijos Respublika pasitraukė iš Stambulo konvencijos.
- 27 2021 m. gegužės 5 d. sprendimu DAB, gavusi naują WS prašymą, atsisakė pradėti naują tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrą, motyvuodama tuo, kad ji nepateikė jokios naujos svarbios informacijos apie savo asmeninę situaciją ar kilmės valstybę. DAB pabrėžė, kad Turkijos valdžios institucijos ne kartą jai padėjo ir informavo, kad yra pasirengusios padėti visomis įmanomomis teisinėmis priemonėmis.
- 28 Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad nors WS pateiktas naujas tarptautinės apsaugos prašymas buvo atmestas kaip nepriimtinas, materialinių tarptautinės apsaugos suteikimo sąlygų išaiškinimas yra būtinas tam, kad jis galėtų nustatyti, ar WS pateikė naujos informacijos arba duomenų, pateisinančių tokios apsaugos suteikimą.
- 29 Šiuo klausimu jis pažymi, kad Teisingumo Teismas nėra priėmęs nė vieno sprendimo dėl šioje byloje keliamų klausimų, „susijusių su smurtu prieš moteris dėl lyties, pasireiškiančiu kaip smurtas šeimoje ir grasinimai padaryti nusikaltimą dėl garbės ir būtų pagrindas suteikti tarptautinę apsaugą“. Šiam teismui kyla klausimas, ar norint konstatuoti moters, kuri nukentėjo nuo tokio smurto, priklausymą prie tam tikros socialinės grupės, kaip

Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkte nurodytą persekiojimo priežastį, pakanka biologinės ar socialinės lyties ir ar persekiojimo veiksmai, įskaitant smurtą šeimoje, gali turėti lemiamą reikšmę nustatant šios grupės matomumą visuomenėje.

- 30 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma teiraujasi, ar aiškinant šią nuostatą ir atsižvelgiant į Direktyvos 2011/95 17 konstatuojamąją dalį reikia atsižvelgti į CEDAW ir Stambulo konvenciją, nors Bulgarijos Respublika nėra šios konvencijos šalis.
- 31 Šis teismas pažymi, kad Stambulo konvencijos 34–40 straipsniuose išvardyti veiksmai, t. y. be kita ko, fizinis ar seksualinis smurtas, priverstinės santuokos ar priekabiavimas, priskiriami prie smurto prieš moteris dėl lyties veiksmų, kurių nebaigtinis sąrašas pateiktas Direktyvos 2011/95 30 konstatuojamojoje dalyje ir kurie gali būti laikomi „persekiojimo veiksmais“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 9 straipsnio 2 dalies a ir f punktus.
- 32 Paskui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalies aiškinimo tuo atveju, kai persekiojimo dėl lyties veiksmų, pasireiškiančių smurtu šeimoje, vykdytojai yra nevalstybiniai subjektai, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 6 straipsnio c punktą. Visų pirma jis klausia, ar 9 straipsnio 3 dalyje reikalaujamas „ryšys“ reiškia, kad nevalstybiniai subjektai turi pripažinti, jog persekiojimo veiksmus vykdo dėl šių veiksmų aukų biologinės ar socialinės lyties.
- 33 Galiausiai, jeigu moters, patyrusios smurtą šeimoje ir galinčios būti nusikaltimo dėl garbės auka, priklausymas prie „tam tikros socialinės grupės“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą, nebūtų nustatytas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad WS galėtų būti grąžinta į savo kilmės šalį tik nustačius, kad dėl šio grąžinimo jai nekiltų realaus pavojaus patirti „didelę žalą“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio f punktą. Šiomis aplinkybėmis jis visų pirma klausia, ar dėl grasinimų padaryti „nusikaltimą dėl garbės“ kyla realus pavojus patirti didelę žalą, apibrėžtą šios direktyvos 15 straipsnio a punkte, siejamame su EŽTK 2 straipsniu, arba jos 15 straipsnio b punkte, siejamame su EŽTK 3 straipsniu.
- 34 Šiomis aplinkybėmis *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar, siekiant smurtą prieš moteris dėl lyties kvalifikuoti kaip tarptautinės apsaugos suteikimo pagrindą pagal [Ženevos konvenciją] ir Direktyvą [2011/95], pagal Direktyvos [2011/95] 17 konstatuojamąją dalį taikytinos [CEDAW] ir [Stambulo konvencijoje] pateiktos sąvokos ir apibrėžtys, o gal smurtas prieš moteris dėl lyties, kaip tarptautinės apsaugos suteikimo pagrindas pagal Direktyvą [2011/95], turi savarankišką reikšmę, kuri skiriasi nuo reikšmės šiose tarptautinėse sutartyse?
2. Ar tokiu atveju, kai pareiškama apie smurto prieš moteris dėl lyties faktą, siekiant pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės kaip persekiojimo priežastį pagal Direktyvos [2011/95] 10 straipsnio 1 dalies d punktą, yra reikšminga tik persekiojimo aukos biologinė arba socialinė lytis (smurtas prieš moterį tik dėl to, kad ji yra moteris);] konkrečios persekiojimo formos (poelgiai, veiksmai), kaip antai nurodytos Direktyvos [2011/95] 30 konstatuojamojoje dalyje pateiktame negalutiniame sąraše, gali turėti

lemiamą reikšmę „grupės matomumui visuomenėje“, t. y. ar jos gali būti tos grupės skiriamasis požymis, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, ar tokie požymiai gali būti siejami tik su persekiojimo veiksmais pagal Direktyvos [2011/95] 9 straipsnio 2 dalies a ir f punktą?

3. Ar tokiu atveju, kai apsaugos prašanti moteris pareiškia apie smurtą prieš ją dėl lyties, konkrečiai – apie smurtą šeimoje, biologinė arba socialinė lytis yra pakankamas pagrindas pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės pagal Direktyvos [2011/95] 10 straipsnio 1 dalies d punktą, ar reikia nustatyti papildomą skiriamąjį grupės požymį, taikant pažodinį šios nuostatos aiškinimą, pagal kurį sąlygos nurodytos kumuliatyviai, o lyties aspektai – alternatyviai?
4. Ar tokiu atveju, kai pareiškama apie smurtą dėl lyties, konkrečiai – apie smurtą šeimoje, ir kai persekiojimo vykdytojas yra nevalstybinis subjektas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos [2011/95] 6 straipsnio c punktą, Direktyvos [2011/95] 9 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad priežastiniam ryšiui pripažinti pakanka ryšio tarp [šios direktyvos] 10 straipsnyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų pagal [šio 9 straipsnio] 2 dalį, ar tam būtina konstatuoti, kad apsauga nuo nurodyto persekiojimo nesuteikiama, ir ar yra ryšys tais atvejais, kai persekiojimo vykdytojai, kurie yra nevalstybiniai subjektai, įvairių persekiojimo ar smurto veiksmų nesuvokia kaip susijusių su persekiojamo asmens lytimi?
5. Ar realus grasinimas [padaryti nusikaltimą] dėl garbės, jei asmuo būtų grąžintas į kilmės šalį, kai įvykdytos kitos tam reikalingos sąlygos, gali pagrįsti papildomos apsaugos suteikimą pagal Direktyvos [2011/95] 15 straipsnio a punktą, siejamą su EŽTK 2 straipsniu <...>, ar toks grasinimas kvalifikuotinas kaip „žala“ pagal Direktyvos [2011/95] 15 straipsnio b punktą, siejamą su EŽTK 3 straipsniu, kaip tai aiškinama Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje bendrai vertinant kitų smurto dėl lyties veiksmų pavojų, ar šiai papildomai apsaugai suteikti pakanka, kad prašytojas subjektyviai atsisako naudotis savo kilmės šalies suteikiama apsauga?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo–trečiojo klausimų

- 35 Pirmaisiais trimis klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip, kad, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, visos šios šalies moterys gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“, t. y. atitikti „persekiojimo priežastį“, dėl kurios gali būti pripažintas pabėgėlio statusas, o gal atitinkamos moterys turi turėti papildomą bendrą savybę, kad galėtų priklausyti prie tokios grupės.
- 36 Visų pirma iš Direktyvos 2011/95 4 ir 12 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pamatus ir kad ši direktyva buvo priimta, be kita ko, siekiant užtikrinti, kad visos valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, identifikavimo kriterijus (2020 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Karo tarnyba ir prieglobstis)*, C-238/19, EU:C:2020:945, 19 punktas).

- 37 Taigi Direktyvos 2011/95 nuostatos turi būti aiškinamos ne tik atsižvelgiant į bendrą jos sistemą ir tikslą, bet ir laikantis Ženevos konvencijos ir kitų atitinkamų sutarčių, nurodytų SESV 78 straipsnio 1 dalyje. Kaip matyti iš šios direktyvos 17 konstatuojamosios dalies, prie šių sutarčių priskiriamos sutartys, pagal kurias draudžiama diskriminacija dėl elgesio su asmenimis, kuriems taikoma ši direktyva (šiuo klausimu žr. 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2015:117, 23 punktą ir 2020 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Karo tarnyba ir prieglobstis)*, C-238/19, EU:C:2020:945, 20 punktą).
- 38 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į Ženevos konvencijoje Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (VPRKB) patikėtą vaidmenį, šio biuro dokumentai laikomi ypač svarbiais (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 23 d. Sprendimo *Bilali*, C-720/17, EU:C:2019:448, 57 punktą ir 2023 m. sausio 12 d. Sprendimo *Migracijos departamentas (Politinėmis pažiūromis grindžiamos persekiojimo priežastys)*, C-280/21, EU:C:2023:13, 27 punktą).
- 39 Pagal Direktyvos 2011/95 2 straipsnio d punktą, kuriame pakartotas Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punktas, „pabėgėlis“ apibrėžiamas kaip trečiosios šalies pilietis, kuris dėl visiškai pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės baimės yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga. Šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje išvardyti su kiekviena iš šių penkių persekiojimo priežasčių, dėl kurių gali būti pripažintas pabėgėlio statusas, susiję veiksniai, į kuriuos valstybės narės turi atsižvelgti.
- 40 Konkrečiai dėl „priklausymo prie tam tikros socialinės grupės“ priežasties iš šio 10 straipsnio 1 dalies d punkto pirmos pastraipos matyti, kad grupė laikoma „tam tikra socialine grupe“, jei įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirma, grupės nariai turi turėti bent vieną iš trijų toliau nurodytų identifikavimo požymių, t. y. tas pačias „prigimtinės savybes“ ar „bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti“, arba „tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs <...> asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti“. Antra, ši grupė turi turėti „individualų tapatumą“ kilmės šalyje, „nes aplinkinė visuomenė ją suvokia kaip kitokią“.
- 41 Be to, minėto 10 straipsnio 1 dalies d punkte, be kita ko, pažymėta, kad, „siekiant pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės arba nustatyti tokios grupės savybes, turi būti tinkamai atsižvelgiama į su lytimi susijusius aspektus, įskaitant lyties tapatybę“. Ši nuostata turi būti siejama su Direktyvos 2011/95 30 konstatuojamąja dalimi, pagal kurią lyties tapatybė gali būti susijusi su tam tikromis teisinėmis tradicijomis ar papročiais, kurių laikantis, pavyzdžiui, žalojami lyties organai, vykdoma priverstinė sterilizacija ar daromi prievartiniai abortai.
- 42 Be to, VPRKB tarptautinės apsaugos gairių Nr. 1, susijusių su persekiojimu dėl lyties pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punktą, 30 punkte, kiek tai susiję su šioje konvencijoje nurodyta ir Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkte apibrėžta sąvoka „socialinė grupė“, pažymėta, kad „lytis pagrįstai gali būti vienas iš socialinei grupei būdingų požymių, o moterys yra akivaizdus pavyzdys socialinės grupės, apibrėžiamos pagal įgimtas ir nekintamas savybes, ir dažnai su jomis elgiamasi kitaip nei su vyrais. <...> Be to, dėl būdingų savybių moterys identifikuojamos kaip atskira visuomenės grupė, todėl kai kuriose šalyse su jomis elgiamasi kitaip ir joms taikomi kitokie standartai“.
- 43 Būtent į tokias preliminaras pastabas reikia atsižvelgti atsakant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo klausimus.

- 44 Pirma, atsižvelgiant į šio teismo išreikštas abejones dėl CEDAW ir Stambulo konvencijos svarbos aiškinant Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą reikia pažymėti, kad nors Sąjunga nėra pirmosios konvencijos dalyvė, ją ratifikavo visos valstybės narės. CEDAW yra viena iš SESV 78 straipsnio 1 dalyje nurodytų atitinkamų sutarčių, į kurias atsižvelgiant turi būti aiškinama ši direktyva, be kita ko, jos 10 straipsnio 1 dalies d punktas.
- 45 Be to, pagal šios direktyvos 17 konstatuojamąją dalį dėl elgesio su asmenimis, kuriems taikoma ši direktyva, valstybės narės yra saistomos išipareigojimų pagal tarptautinės teisės dokumentus, kuriuos jos yra pasirašiusios, ypač pagal tuos, kuriais draudžiama diskriminacija; vienas iš tokių dokumentų yra CEDAW. Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas, atsakingas už CEDAW taikymo priežiūrą, yra nurodęs, kad šia konvencija sustiprinama ir papildoma tarptautinė moterų ir mergaičių teisinės apsaugos sistema, taip pat, kiek tai susiję su pabėgėliais.
- 46 O dėl Stambulo konvencijos, kuri Sąjungai privaloma nuo 2023 m. spalio 1 d., reikia pažymėti, kad šioje konvencijoje numatytos pareigos, patenkančios į SESV 78 straipsnio 2 dalies, pagal kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas yra įgaliotas patvirtinti bendros Europos prieglobsčio sistemos priemonės, pavyzdžiui, Direktyvą 2011/95, taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Nuomonės 1/19 (*Stambulo konvencija*), EU:C:2021:832, 294, 302 ir 303 punktus). Ši konvencija tiek, kiek susijusi su prieglobsčiu ir negražinimo principu, taip pat yra viena iš SESV 78 straipsnio 1 dalyje nurodytų atitinkamų sutarčių.
- 47 Šiomis aplinkybėmis direktyvos nuostatas, be kita ko, jos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, reikia aiškinti atsižvelgiant į Stambulo konvenciją, net jei kai kurios valstybės narės, įskaitant Bulgarijos Respubliką, šios konvencijos neratifikavo.
- 48 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Stambulo konvencijos 60 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog smurtas prieš moteris dėl lyties turi būti pripažintas tam tikra persekiojimo forma, kaip tai suprantama pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punktą. O pagal šio 60 straipsnio 2 dalį šalys privalo užtikrinti, kad kiekvienas iš Ženevos konvencijoje numatytų pagrindų būtų aiškinamas atsižvelgiant į lyčių aspektą, ir, jei nustatoma, kad bijoma persekiojimo dėl vieno ar daugiau iš šių pagrindų, prašytojams pagal atitinkamus taikytinus dokumentus pripažįstamas pabėgėlio statusas.
- 49 Antra, dėl „tam tikros socialinės grupės“ pirmosios identifikavimo sąlygos, numatytos Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkto pirmoje pastraipoje ir primintos šio sprendimo 40 punkte, t. y. turėti bent vieną iš trijų šioje nuostatoje nurodytų identifikavimo požymių, reikia pažymėti, kad moteriškoji lytis yra prigimtine savybė, todėl jos pakanka, kad ši sąlyga būtų įvykdyta.
- 50 Tai nereikia, kad prie „tam tikros socialinės grupės“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą, negali priklausyti ir moterys, turinčios papildomą bendrą požymį, pavyzdžiui, kitas prigimtines savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti (pavyzdžiui, ypatinga šeiminė padėtis), arba savybių ar įsitikinimų, kurie yra tokie svarbūs šių moterų tapatumui ar sąžinei, kad jos neturėtų būti verčiamos jų atsisakyti.
- 51 Atsižvelgiant į nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktą informaciją, visų pirma reikia pažymėti, jog tai, kad moterys vengė priverstinės santuokos arba, kaip ištekęsios moterys, paliko savo namus, gali būti laikoma „bendra istorija, kurios negalima pakeisti“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

- 52 Trečia, dėl „tam tikros socialinės grupės“ antrosios identifikavimo sąlygos, susijusios su grupės „individualiu tapatumu“ kilmės šalyje, reikia konstatuoti, kad moteris supanti visuomenė gali jas suvokti kitaip ir kad šioje visuomenėje gali būti pripažįstamas jų individualus tapatumas, be kita ko, dėl jų kilmės šalyje taikomų socialinių, moralės ar teisinių normų.
- 53 Šią antrąją identifikavimo sąlygą taip pat atitinka moterys, kurioms būdinga papildoma bendra savybė, pavyzdžiui, viena iš paminėtų šio sprendimo 50 ir 51 punktuose, jei pagal jų kilmės šalyje taikomas socialines, moralės ar teises normas tas moteris supanti visuomenė dėl šios bendros savybės suvokia jas kaip kitokias.
- 54 Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad atitinkama valstybė narė turi nustatyti, kuri supanti visuomenė yra svarbi vertinant šios socialinės grupės buvimą. Ši visuomenė gali sutapti su visa trečiąja šalimi, iš kurios yra kilęs tarptautinės apsaugos prašytojas, arba būti siauresnė ir apimti, pavyzdžiui, tik tos trečiosios šalies teritorijos ar gyventojų dalį.
- 55 Ketvirta, kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar į veiksmus, pavyzdžiui, nurodytus Direktyvos 2011/95 30 konstatuojamojoje dalyje, galima atsižvelgti nustatant „socialinės grupės“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, individualų tapatumą, reikia pažymėti, kad priklausymas prie tam tikros socialinės grupės turi būti nustatytas neatsižvelgiant į tos pačios direktyvos 9 straipsnyje nurodytus persekiojimo veiksmus, nuo kurių šios grupės nariai gali nukentėti kilmės šalyje.
- 56 Vis dėlto bendrą savybę turinčių asmenų diskriminacija ar persekiojimas gali būti svarbus veiksnys, jei, siekiant patikrinti, ar įvykdyta Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkte numatyta antroji socialinės grupės identifikavimo sąlyga, reikia įvertinti, ar nagrinėjama grupė, atsižvelgiant į atitinkamos kilmės šalies socialines, moralės ar teises normas, yra atskira. Ši aiškinimą patvirtina VPRKB tarptautinės apsaugos gairių Nr. 2, susijusių su priklausymu prie tam tikros socialinės grupės pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punktą, 14 punktas.
- 57 Taigi visos moterys gali būti laikomos priklausančiomis prie socialinės grupės, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą, jeigu nustatyta, kad savo kilmės šalyje jos dėl lyties patiria fizinį ar psichologinį smurtą, įskaitant seksualinį smurtą ir smurtą šeimoje.
- 58 Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 79 punkte, moterys, atsisakančios sudaryti priverstinę santuoką visuomenėje, kurioje tokia praktika gali būti laikoma socialine norma, arba nepaisančios tokios normos ir nutraukiančios šią santuoką, gali būti laikomos priklausančiomis prie individualų tapatumą kilmės šalyje turinčios socialinės grupės, jeigu dėl tokio elgesio jos yra smerkiamos ir atstumiamos jas supančios visuomenės, o tai lemia socialinę atskirtį arba smurtą.
- 59 Penkta, vertindama priklausymu prie tam tikros socialinės grupės grindžiamą tarptautinės apsaugos prašymą atitinkama valstybė narė turi patikrinti, ar asmuo, kuris remiasi šia persekiojimo priežastimi, „pagrįstai bijo“ būti persekiojamas kilmės šalyje dėl šio priklausymo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 2 straipsnio d punktą.
- 60 Pagal šios direktyvos 4 straipsnio 3 dalį prašytojo baimės būti persekiojamam pagrįstumas turi būti vertinamas atidžiai ir atsargiai nagrinėjant kiekvieną atvejį individualiai, remiantis tik konkrečiu faktų ir aplinkybių vertinimu, laikantis ne tik šio straipsnio 3 dalyje, bet ir 4 dalyje įtvirtintų taisyklių, siekiant nustatyti, ar dėl nustatytų faktų ir aplinkybių kyla tokia grėsmė, kad atitinkamas asmuo, atsižvelgdamas į savo individualią padėtį, gali pagrįstai baimintis, kad iš tiesų bus

persekiojamas, jeigu turės grįžti į savo kilmės šalį (šiuo klausimu žr. 2023 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politinės pažiūros priimančiojoje valstybėje narėje)*, C-151/22, EU:C:2023:688, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 61 Šiuo tikslu, kaip nurodyta VPRKB tarptautinės apsaugos gairių Nr. 1 36 punkto x papunktyje, reikia rinkti informaciją apie kilmės šalį, kuri yra svarbi nagrinėjant moterų prašymus suteikti pabėgėlio statusą, pavyzdžiui, apie moterų teisinę padėtį, jų politines, ekonomines ir socialines teises, šalies kultūrinius ir socialinius papročius ir jų nesilaikymo pasekmes, žalingos tradicinės praktikos plitimą, smurto prieš moteris, apie kurį pranešta, mastą ir formas, joms prieinamas gynybos priemonės, sankcijas smurtaujuantiems asmenims, taip pat riziką, kuri, pateikus tokį prašymą, kyla į savo kilmės šalį grįžtančiai moteriai.
- 62 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmuosius tris klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip: atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tiek visos tos šalies moterys, tiek siauresnės moterų grupės, turinčios papildomą bendrą savybę, gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“, t. y. atitikti „persekiojimo priežastį“, dėl kurios gali būti pripažintas pabėgėlio statusas.

Dėl ketvirtąjo klausimo

- 63 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai prašytojas teigia, jog baiminasi būti persekiojamas savo kilmės šalyje nevalstybinių subjektų, reikalaujama, kad visais atvejais būtų nustatytas persekiojimo veiksmų ir bent vienos iš šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ryšys.
- 64 Iš karto reikia pažymėti, jog pagal Direktyvos 2011/95 6 straipsnio c punktą tam, kad nevalstybiniai subjektai galėtų būti laikomi „persekiojimo vykdytojais ar didelės žalos darytojais“, turi būti nustatyta, kad šios direktyvos 7 straipsnyje nurodyti apsaugos teikėjai, įskaitant, be kita ko, valstybę, negali arba nenori suteikti apsaugos nuo [persekiojimo ar didelės žalos darymo] veiksmų. Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 87 punkte, iš šio 7 straipsnio 1 dalies matyti, kad apsaugos teikėjai turi ne tik gebėti, bet ir norėti apsaugoti prašytoją nuo jam gresiančio persekiojimo ar didelės žalos.
- 65 Pagal šio 7 straipsnio 2 dalį ši apsauga turi būti veiksminga ir ilgalaikio pobūdžio. Paprastai taip yra tuo atveju, kai 7 straipsnio 1 dalyje nurodyti apsaugos teikėjai imasi pagrįstų priemonių, kad užkirstų kelią persekiojimui ar didelės žalos padarymui, be kita ko, taikydami veiksmingą teisinę sistemą, kurią tarptautinės apsaugos prašytojas turi galimybę naudotis ir kuri yra skirta tokiems veiksmams nustatyti, taip pat persekioti ir nubausti už juos.
- 66 Pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalį, siejamą su šios direktyvos 6 straipsnio c punktu, 7 straipsnio 1 dalimi ir 29 konstatuojamąja dalimi, tam, kad būtų pripažintas pabėgėlio statusas, turi būti nustatytas ryšys arba tarp šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų, kaip jie suprantami pagal šios direktyvos 9 straipsnio 1 ir 2 dalis, arba tarp šių persekiojimo priežasčių ir „apsaugos teikėjų“ apsaugos nebuvimo nuo „nevalstybinių subjektų“ persekiojimo veiksmų.
- 67 Kai persekiojimo veiksmą vykdo nevalstybinis subjektas, Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalyje nustatyta sąlyga laikoma įvykdyta, jei šis veiksmas grindžiamas viena iš šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių, net jei apsaugos nebuvimas nepagrįstas

šiomis priežastimis. Ši sąlyga taip pat turi būti laikoma įvykdyta, jeigu apsaugos nebuvimas grindžiamas viena iš pastarojoje nuostatoje nurodytų persekiojimo priežasčių, net jei nevalstybinio subjekto vykdomas persekiojimas nepagrįstas šiomis priežastimis.

- 68 Toks aiškinimas atitinka Direktyvos 2011/95 tikslus, nurodytus jos 10 ir 12 konstatuojamosiose dalyse, t. y. užtikrinti didesnę pabėgėlių apsaugą ir nustatyti visus asmenis, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos.
- 69 Tokį aiškinimą taip pat patvirtina VPRKB tarptautinės apsaugos gairių Nr. 1 21 punktas; jame numatyta, kad „tais atvejais, kai iš nevalstybinio subjekto (pavyzdžiui, vyro, partnerio ar kito nevalstybinio subjekto) kyla persekiojimo dėl priežasčių, susijusių su viena iš [Ženevos konvencijoje] nurodytų priežasčių, grėsmė, priežastinis ryšys laikomas nustatytu neatsižvelgiant į tai, ar valstybės apsaugos nebuvimas yra susijęs su [Ženevos konvencija]. Vis dėlto, jei nevalstybinio subjekto keliama persekiojimo grėsmė nėra susijusi nė su viena iš [Ženevos konvencijoje] numatytų priežasčių, bet valstybės negebėjimas ar nenoras užtikrinti apsaugą grindžiamas viena iš [Ženevos konvencijoje] numatytų priežasčių, priežastinis ryšys taip pat laikomas nustatytu“.
- 70 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip: jeigu prašytojas teigia, jog baiminasi būti persekiojamas savo kilmės šalyje nevalstybinių subjektų, nebūtina nustatyti ryšio tarp vienos iš šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų, jei toks ryšys gali būti nustatytas tarp vienos iš šių persekiojimo priežasčių ir tos pačios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų apsaugos teikėjų apsaugos nebuvimo nuo šių veiksmų.

Dėl penktojo klausimo

- 71 Penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a ir b punktai turi būti aiškinami taip, kad didelės žalos sąvoka apima realią grėsmę prašytojui būti nužudytam arba nukentėti nuo šeimos ar bendruomenės nario smurto, grindžiamo tariamu nusižengimu kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms, todėl dėl šios žalos gali būti suteiktas papildomos apsaugos statusas, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio g punktą.
- 72 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad šis klausimas yra svarbus pagrindinei bylai tik tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad WS neatitinka pabėgėlio statuso suteikimo sąlygų. Iš tiesų, kadangi pagal Direktyvos 2011/95 13 straipsnį valstybės narės privalo pripažinti pabėgėlio statusą prašytojui, atitinkančiam šioje direktyvoje nustatytas sąlygas, šiuo klausimu jos neturi diskrecijos (šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 24 d. Sprendimo *T.*, C-373/13, EU:C:2015:413, 63 punktą ir 2019 m. gegužės 14 d. Sprendimo *M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)*, C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, EU:C:2019:403, 89 punktą), tik tokiu atveju dar reikėtų patikrinti, ar WS turi būti suteiktas papildomos apsaugos statusas.
- 73 Direktyvos 2011/95 2 straipsnio f punkte numatyta, kad papildomą apsaugą gali gauti bet kuris trečiosios šalies pilietis, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad, jeigu būtų grąžintas į savo kilmės šalį, jam kiltų realus pavojus patirti šios direktyvos 15 straipsnyje apibrėžtą didelę žalą, ir kuris negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsauga.

- 74 Pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a ir b punktus, siejamus su jos 34 konstatuojamąja dalimi, „didele žala“ laikoma „mirties bausmė arba egzekucija“ ir „prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žemina[mas] elgesys arba baudimas kilmės šalyje“.
- 75 Šio 15 straipsnio a punkte padaryta nuoroda į žalą, dėl kurios auka gali mirti, o 15 straipsnio b punkte – į kankinimą, nesvarbu, ar jie sukelia jos mirtį, ar ne. Vis dėlto šiose nuostatose nedaroma jokio skirtumo pagal tai, ar žalą padarė valstybės institucija, ar nevalstybinis subjektas.
- 76 Be to, atsižvelgiant į Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a punkto tikslą užtikrinti asmenų, kurių teisei į gyvybę kiltų grėsmė grįžimo į jų kilmės šalį atveju, apsaugą, jame vartojamos sąvokos „egzekucija“ negalima aiškinti kaip neapimančios grėsmės gyvybei vien dėl to, kad ji kyla dėl nevalstybinių subjektų veiksmų. Jeigu moteriai kyla realus pavojus būti nužudytai jos šeimos narių dėl tariamo nusižengimo kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms, tokia didelė žala turi būti laikoma „egzekucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.
- 77 O jeigu dėl smurto veiksmų, kuriuos gali patirti dėl tariamo nusižengimo kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms, moteris gali ir nenumirti, tokie veiksmai turi būti kvalifikuojami kaip kankinimas, nežmoniškas ar žeminamas elgesys arba baudimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio b punktą.
- 78 Be to, dėl papildomos apsaugos statuso pripažinimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 2 straipsnio g punktą, reikia pažymėti, kad pagal šios direktyvos 18 straipsnį valstybės narės, įvertinusios papildomos apsaugos prašymą pagal šios direktyvos II skyriaus nuostatas, privalo pripažinti šį statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, atitinkančiam minėtos direktyvos V skyriuje nustatytas sąlygas.
- 79 Kadangi šiame II skyriuje įtvirtintos taisyklės, taikomos vertinant papildomos apsaugos prašymą, yra tokios pačios kaip ir taisyklės, reglamentuojančios prašymo pripažinti pabėgėlio statusą vertinimą, darytina nuoroda į šio sprendimo 60 ir 61 punktuose pateiktą šių taisyklių išaiškinimą.
- 80 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į penktąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a ir b punktai turi būti aiškinami taip: didelės žalos sąvoka apima realią grėsmę prašytojui būti nužudytam arba nukentėti nuo šeimos ar bendruomenės nario smurto, grindžiamo tariamu nusižengimu kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms, todėl dėl jos gali būti suteiktas papildomos apsaugos statusas, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio g punktą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 81 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 10 straipsnio 1 dalies d punktas

turi būti aiškinamas taip:

atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tiek visos tos šalies moterys, tiek siauresnės moterų grupės, turinčios papildomą bendrą savybę, gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“, t. y. atitikti „persekiojimo priežastį“, dėl kurios gali būti suteiktas pabėgėlio statusas.

2. Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalis

turi būti aiškinama taip:

jeigu prašytojas teigia, jog baiminasi būti persekiojamas savo kilmės šalyje nevalstybinių subjektų, nebūtina nustatyti ryšio tarp vienos iš šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir tokių persekiojimo veiksmų, jei toks ryšys gali būti nustatytas tarp vienos iš šių persekiojimo priežasčių ir apsaugos teikėjų, kaip jie suprantami pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį, apsaugos nebuvimo nuo šių veiksmų.

3. Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a ir b punktai

turi būti aiškinami taip:

didelės žalos sąvoka apima realią grėsmę prašytojui būti nužudytam arba nukentėti nuo šeimos ar bendruomenės nario smurto, grindžiamo tariamu nusizengimu kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms, todėl dėl jos gali būti suteiktas papildomos apsaugos statusas, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio g punktą.

Parašai.